

**TA'LIM TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA MASOFAVIY
TA'LIMDAN FOYDALANISH**

Babakulov Bekzod Mamatkulovich

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Axborot tizimlari va texnologiyalari kafedrası assistant

Quvondiqova Mahliyo G'iyosiddin qizi

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Axborot tizimlari va texnologiyalari 2 kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola masofaviy ta'lim tizimining rivojlanish bosqichlari va uni tashkil etish tamoyillariga qaratilgan. Shuningdek ta'limning asosiy turlari va unga qaratilgan qulaylik va imkoniyatlar hamda masofaviy ta'lim tizimining boshqa ta'lim turlaridan farqi afzalliklari yoki kamchiliklari haqida ko'rib chiqiladi

Kalit so'zlar: Masofaviy ta'lim, ta'lim tizimini takomillashtirish, raqamli texnologiyalar, onlayn ta'lim, gibrid ta'lim, elektron ta'lim, raqamli pedagogika, ta'lim sifati, uzluksiz ta'lim, ta'limning ochiqligi, internet texnologiyalari

Kirish

Bugungi kunda dunyo mioqqiyosida ta'limga qaratilgan imkoniyatlar juda ham katta shu bilan birga raqamli transformatsiya davrida ta'lim tizimini zamonaviy talablarga mos ravishda takomillashtirish har bir davlat oldida turgan ustuvor vazifalardan biridir. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi jamiyatning barcha sohalariga, xususan, ta'lim tizimiga ham tub o'zgarishlar olib kirib, bilim olish jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. An'anaviy ta'lim shakllari bilan bir qatorda masofaviy ta'lim texnologiyalarining keng qo'llanilishi o'quv jarayonining samaradorligini oshirish, ta'lim sifatini yaxshilash hamda bilim olish imkoniyatlarini kengaytirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Masofaviy ta'lim texnologiyalari — bu o'quvchi va oqituvchi

ortasida qancha masofa bolishidan qat'iy nazar zamonaviy raqamli vositalar orqali ta'lim jarayonlarini tashkil etish shaklidir. Ushbu texnologiyalar internet, multimedia vositalari, virtual platformalar, zoom, videokonferensiyalar va interaktiv dasturlar yordamida o'quv jarayonini uzluksiz davom ettirish imkonini beradi. Natijada ta'lim olish hudud vaqt va boshqa cheklavlardan deyarli mustaqil bo'lib qoladi. So'nggi yillarda dunyo miqyosida yuz bergan ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar, xususan pandemiya davri, masofaviy ta'lim texnologiyalarining naqadar muhimligini yana bir bor isbotladi. Xususan yurtimiz O'zbekistonda ham ta'lim muassasalari qisqa vaqt ichida onlayn platformalarga o'tishga majbur bo'ldi va bu jarayon masofaviy ta'lim tizimini rivojlantirish zaruratini yanada kuchaytirdi. Shu bilan birga, ushbu tajriba masofaviy ta'lim nafaqat muqobil, balki ta'lim tizimining ajralmas qismi ekanini ko'rsatdi. Pandemiya davrida boshlangan masofaviy talim tizimi 2021/ 2022 yillarda qonuniy asoslanib talim shakliga kirgizildi.

Masofaviy texnologiyalar yordamida talim olisg imkoniyati kengaytirilib, turli yoshlar va uzoq viloyatda yashovchi oquvchilar, oilali ayollar nogironligi bolgan shaxslar uchun masafaviy talimning yo'lga qoyilganligi ularning o'qishlari uchun juda katta imkoniyat kasb etdi desak mubolag'a bolmaydi vaholanki bu talim shakli davlat ishida ishlaydigan ananaviy talim ga bora olmadiganlar uchun juda qulay talim turi boldi

Masofaviy texnologiyalar asosida ta'lim tizimini rivojlantirish

Raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish muhim strategik vazifaga aylandi. Masofaviy ta'lim texnologiyalari o'quv jarayonini tashkil etishning yangi modeli sifatida paydo bo'lib, u ta'limni geografik hudud va vaqt cheklovlaridan xoli holda amalga oshirish imkonini beradi [1].

Masofaviy ta'limning asosiy ustunliklaridan biri — ta'limning ochiqligi va ommaviyligidir. Dunyo miqyosida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, onlayn ta'lim platformalari orqali millionlab insonlar bepul yoki arzon narxlarda

sifatli bilim olish imkoniga ega bo'lmoqda [2]. Bu holat ayniqsa rivojlanayotgan davlatlarda ta'limga kirish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Masofaviy ta'lim texnologiyalari o'quv jarayonini individuallashtirishga ham yordam beradi. Har bir o'quvchi o'zining bilim darajasi, qiziqishi va vaqtiga mos ravishda o'qish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa an'anaviy ta'limda kam uchraydigan moslashuvchanlikni ta'minlaydi [3].

Zamonaviy onlayn ta'lim platformalarining rivojlanishi masofaviy ta'lim samaradorligini yanada oshirdi. Masalan, Coursera va edX kabi platformalar yuzlab universitetlar bilan hamkorlikda minglab kurslarni taklif etmoqda. Ushbu platformalarda o'quvchilar video ma'ruzalar, testlar, forumlar va amaliy topshiriqlar orqali bilimlarini mustahkamlaydi [6][7].

Pandemiya davri masofaviy ta'limning ahamiyatini yanada oshirdi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, masofaviy ta'lim qisqa muddat ichida millionlab o'quvchilar uchun ta'lim jarayonining uzluksizligini ta'minlashda asosiy vositaga aylandi [2]. Shu bilan birga, bu jarayon ta'lim tizimida raqamli infratuzilmani rivojlantirish zarurligini ham ko'rsatdi.

Masofaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etishda o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasini oshirish muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy pedagoglar nafaqat o'z fanini mukammal bilishi, balki raqamli platformalar bilan ishlash ko'nikmalariga ham ega bo'lishi zarur [5]. Bu esa ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Shuningdek, masofaviy ta'lim iqtisodiy jihatdan ham samarali hisoblanadi. U o'quv binolari, transport va boshqa xarajatlarni qisqartirish imkonini beradi [4]. Natijada ta'lim tizimi resurslardan yanada samarali foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Metod

Ushbu maqolani tayyorlaanishidan asosiy maqsadi — masofaviy ta'lim tizimining rivojlanish bosqichlarini aniqlash, uning afzallik va kamchiliklarini o'rganish hamda O'zbekistondagi so'nggi yillarda masofaviy ta'limning o'rnini qandayligi haqida va an'anaviy talim tizimidan farqi haqida edi.

An'anaviy ta'lim tizimi bilan masofaviy ta'lim tizimi o'zaro solishtiradigan bolsak. Bu orqali masofaviy ta'lim tizimining afzalligi shundaki qulay vaqt va masofani tejashda juda katta yordam beradi.

XULOSA

Bugungi kunda masofaviy ta'lim faqat favqulodda vaziyat uchun emas, balki kundalik ta'limning bir qismiga aylanib bormoqda. Talabalar endi faqat auditoriyada o'tirib emas, balki uyda, ish joyida yoki safarda ham bilim olish imkoniga ega. Bu esa ta'limning yanada qulay va hammaga ochiq bo'lishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa chekka hududlarda yashovchi yoshlar, nogironligi bo'lgan shaxslar yoki ishlaydigan fuqarolar uchun bu juda katta imkoniyat yaratmoqda. Hozirgi kunda ta'lim tizimi to'liq onlayn shaklga o'tgani yo'q, lekin ayni paytda ananaviy va masofaviy ta'lim birgalikda qo'llanilmoqda. Bu esa qulay shakl hisoblanadi, chunki ikki tizimning ham eng yaxshi jihatlari birlashadi. Shunday qilib, masofaviy ta'lim endi vaqtinchalik jarayon emas, balki kelajak ta'limining muhim qismi hisoblanadi. Kelgusida internet, texnologiyalar va raqamli platformalar yanada rivojlanishi bilan masofaviy ta'limning roli yanada oshishi kutilmoqda..

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO. *Distance Learning Solutions*. Paris, 2020.
2. World Bank. *Remote Learning During COVID-19*. Washington, 2021.
3. Anderson, T. *The Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca University Press, 2008.
4. Moore, M., Kearsley, G. *Distance Education: A Systems View of Online Learning*. Wadsworth, 2012.
5. Bates, A. *Teaching in a Digital Age*. BCcampus, 2019.
6. Coursera rasmiy sayti materiallari.
7. edX rasmiy sayti materiallari.
8. Ilmiy maqolalar bazasi – Google Scholar (2018–2024)